

MLJEKARSTVO

Mjesečnik Stručnog udruženja mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske

GOD. V.

ZAGREB, STUDENI 1955.

BROJ 11

Franjo Gabler, Zagreb

SA POLUGODIŠNJE SKUPŠTINE STRUČNOG UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PRIVREDNIH ORGANIZACIJA HRVATSKE U ZAGREBU

Stručno udruženje mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske održalo je 22. listopada o. g. svoju polugodišnju skupštinu. Ova gotovo tradicionalna skupština i nekoliko prijašnjih, održana je istodobno s mljekarskom izložbom, ovaj put organiziranom u sklopu I. Poljoprivredne izložbe Hrvatske. Na ovom možemo tako reći radnom sastanku bili su prisutni pored brojno zastupljenih mljekarskih kolektiva i predstavnici republičkih organa i organizacija, pa Instituta za mljekarstvo FNRJ.

Izvještaj o radu Udruženja u I. polugodištu i o nekim problemima naših mljekara podnio je tajnik Udruženja drug Gabler. Govoreći ponajprije o prometu mljekara u Hrvatskoj u prvih 6 mjeseci, iznosi osnovne karakteristike našeg prometa nadovezujući na ovo probleme proizvodnje i opskrbe.

Prema podacima navedenima u izvještaju, promet mljekara u prvih 6 mjeseci ove godine manji je od prometa u istom razdoblju prošle godine za neko 7%. S tim u vezi isporučeno je na tržište konzumnog mlijeka manje za neko 8%, a proizvodnja mliječnih proizvoda smanjena je za neko 10% (točnije podatke o prometu vidi u »Mljekarstvu« br. 10/55.). Iz prednjeg proizlazi, da je u prvih 6 mjeseci ove godine porasla proizvodnja maslaca, t. j. da su veće količine mlijeka povraćene proizvođačima kao obrano mlijeko za ishranu ponajviše svinja, ali da je donekle i kvalitet mlijeka bio nešto slabiji — randman je slabiji. Analizirajući promet po pojedinim mljekarama opaža se, da se znatno smanjio promet kod nekih većih mljekara u Zagrebu, Osijeku i Županji, i to za neko 22% u odnosu na prošlu godinu. Ispoređujući ovo s činjenicom, da se u prometu na području Podravine pojavio niz malih mljekara, moramo zaključiti da se na jednoj strani promet mlijekom usitnjava odnosno da je tržišni višak mlijeka u istočnoj Slavoniji vrlo malen — gotovo neznan, a istodobno da je velika nestašica mlijeka i proizvoda na tržištu. Ovakova situacija pripisuje se našoj veoma niskoj proizvodnji mlijeka, pa se s tim u vezi u izvještaju ističe **nužnost da se poduzmu određene mjere, kako bi se povećala proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj.** Ovaj zadatak, koji nije nimalo lak, a ne može se riješiti u kraćem razdoblju, morat će rješavati zadružne organizacije na terenu, a uz najveću pomoć i samih mljekara. S tom svrhom vođeni su razgovori između republičkog Zadružnog stočarskog saveza i Stručnog udruženja mljekara. Kao osnova za rješavanje ovog pitanja u izvještaju se navode ove mjere:

1. Mljekare trebaju proizvođačima osigurati stalne otkupne cijene za mlijeko za određeno vrijeme unaprijed, koje bi morale biti dovoljno visoke, da proizvođača stimuliraju na veću proizvodnju i prodaju mlijeka.

2. Istodobno treba rješavati određena organizaciona pitanja.

Treba organizirati proizvođače mlijeka, osnivati mljekarske zadruge i mljekarske ogranke pri poljoprivrednim zadrugama. Zadaća ovih organizacija bila bi ne samo da poveća proizvodnja mlijeka, nego i da se organizira prodaja mlijeka, poboljša kvaliteta, bolje organizira sabiranje i t. sl. Osnivanje ovih organizacija i poslovi oko sređenja prilika u prometu na terenu povjerili bi se mljekarskim referentima. Ove referente bi postavili za prvo vrijeme pri središnjim stočarskim zadrugama, a tamo, gdje prilike dopuštaju, i pri kotarskim združnim savezima i poljoprivrednim stanicama. To bi u neku ruku bili mljekarski savjetodavci i organizatori mljekarske savjetodavne službe na terenu, o čijoj se organizaciji i uvođenju u posljednje vrijeme mnogo govori.

3. Predloženo je, da se osnuju fondovi pri mljekarskim zadrugama na terenu i u centru. Sredstva fonda služila bi, da se unaprijedi proizvodnja mlijeka, a počecala bi od prihoda, koji bi se ostvarili iz marže, otkupnih cijena, pa i drugih izvora.

Pomoć i nadzor nad radom referenata pored odgovarajućih organizacija na terenu vodili i Republički združni stočarski savez i Stručno udruženje mljekara. Troškove oko izdržavanja referenata snosile bi mljekare u zajednici sa združnim organizacijama.

Nema sumnje, da bi ovako postavljena organizacija uz određene ekonomske mjere uspješno rješavala ova pitanja, a i sam proizvođač bi je prihvatio, jer bi mu osiguravala krepku krmu, kredite, realne otkupne cijene i t. sl. Republičkim organima pak omogućila bi, da uspješno vode određenu mljekarsku politiku. u ovome času najuspješniji način, da se poveća proizvodnja mlijeka.

U nastavku izvještaja govori se o otkupnim i prodajnim cijenama. U cijelom ovogodišnjem razdoblju postoji tendencija porasta cijena. S tim u vezi otkupne cijene ne samo da nisu bile snizivane u doba visoke ljetne proizvodnje, ono su dapače na pojedinim područjima, naročito u posljednje vrijeme, i znatnije porasle. Mljekare već mjesec dana plaćaju mlijeko od 20—26 pa i 28 Din u okolini velikih gradova. Istodobno porasle su i cijene mliječnih proizvoda tako, da cijena trapista na veliko iznosi 350—380 Din, maslaca I. 570—600 Din, a kazeina 590—630 Din za 1 kg. Cijene konzumnom mlijeku također su porasle na 34—40 Din za litru. Kako se u izvještaju navodi, konkurentska borba na terenu i neobično velika potražnja za robom prinudila je pojedine mljekare da napuste svoju dosadašnju politiku intervencije nižim cijenama na tržištu.

Govoreći o tome, kako da se poboljša kvaliteta i proširi asortiment mliječnih proizvoda, izvještaj napominje uspjeh, koji su postigli sami kolektivi i stručnjaci u mljekarama, a i pomoć, koju su pružili članovi tehnološkog odbora, instruktori u ocjenjivanju mliječnih proizvoda. Najveći uspjeh postignut je pri proizvodnji maslaca, za čiju izradu veći dio naročito naših većih mljekara pasteurizira vrhnje i cijepi ga čistom kulturom.

I školovanje mljekarskih kadrova je stalna briga Udruženja i njegovih članica. Iznoseći brojeve i stručni sastav zaposlenih kadrova u mljekarama navodi se, da od mljekarskih radnika stručne priznato kvalifikacije ima samo oko

180 drugova i drugarica, a oko 420 njih su bez kvalifikacija odnosno rade poslove polukvalificiranih ili nekvalificiranih radnika. Jedan dio drugova radi i poslove visokokvalificiranih radnika, no zasad je upravo neznan broj onih, koji imaju položen odgovarajući stručni ispit. Isto tako je i kod priličnog broja drugova zaposlenih na poslovima kvalificiranih radnika. Kako se napominje, Udruženje ima nakanu, da i ove zime organizira odgovarajuće tečajeve, na kojima bi se pripremali radnici za polaganje stručnih ispita, a prema postojećim propisima. U tu svrhu je ovih dana Udruženje izdalo i priručnik »Osnovi proizvodnje, obrade, prerade i ispitivanja mlijeka«. Nadalje u izvještaju se propisuje značajna uloga u školovanju mljekarskog kadra u Mljekarskoj školi u Bjelovaru, koja je otpočela rad na početku listopada ove godine.

U izvještaju se govori o **sistemu nagrađivanja** radnika u mljekarama i o omjeru broja radnika prema kvalifikacijama, bolje rečeno o radnim mjestima predviđenim tarifnim pravilnikom. Kako se napominje, pojedini tarifni pravilnici u mljekarama sastavljeni su tako, da sankcioniraju postojeće stanje u mljekarama, t. j. postojeće kvalifikacije zaposlenog osoblja, dok se kod drugih opet nastojalo prekvalifikacijom pojedinih radnih mjesta doći do većeg iznosa platnog fonda. Istodobno se govori o poteškoćama, koje otežavaju donošenje pravilnika, o normama i uvođenju nagrađivanja radnika po učinku. Ovome je osnovni uzrok nedovoljna podjela rada, odnosno neravnomjeran i nesiguran priliv mlijeka — sirovine. Isto tako primjećuje se, da su tarifni iznosi u većem broju mljekara viši za mehaničare i druge tehničke službe, a to govori da jedan dio kadrova zaposlenih u mljekarama, treba intenzivnije učiti i polagati stručne ispite.

O **radu samog Udruženja** govori se pri kraju izvještaja. U izvještaju o obuhvaćenom razdoblju iznosi se prilično intenzivan rad naročito upravnog odbora Udruženja.

Pored zadataka, koji se odnose na unutrašnje poslove Udruženja i pomažanje članova kod otkupa, rejonizacije, usklađivanja cijena, opskrbe tržišta, školovanja kadrova, nabave materijala i uređaja, izdavanja časopisa i dr., Udruženje je rješavalo i opće probleme našeg mljekarstva. S tim u vezi Udruženje se obraćalo nadležnim republičkim organima narodne vlasti i privrede, pa i samom Izvršnom vijeću. Predložene su mjere da se srede prilike na tržištu, poveća proizvodnja mlijeka i bolje opskrbljuju naročito potrošači u gradovima. Nadalje je predložena izmjena privrednih instrumenata u društvenom planu, smanjenje društvenih obaveza, pa i regres na gorivo za prijevoz mlijeka do mljekara. Rješenje ovih prijedloga očekuje se od Saveznog izvršnog vijeća i u novom društvenom planu za god. 1956., naročito poslije obilaska većih mljekara od strane Odbora za privredu Saveznog izvršnog vijeća.

Udruženje je potaklo osnivanje organizacije pod nazivom Saveza stručnih udruženja mljekarskih privrednih organizacija — Jugoslavije, a također je usklađivalo odnose s komorama — zadružnim organizacijama, Institutom za mlekarstvo i dr.

Pojedine akcije Udruženja išle su za tim, da se ne samo rješava problematika našeg mljekarstva, nego i da se mljekare i mljekarstvo tretiraju u postojećim propisima i institucijama kao posebna grana, da se i za nju nađe određeno mjesto i termin i da ne bude uvijek među »ostalima«.

Tome bi baš trebala pripomoći zajednička organizacija — Saveznog omjera, u kojoj bi mljekare bile zastupane kao jednake i ravnopravne privredne organizacije i sa svojom stvarnom problematikom.

Pri kraju izvještaja zaključuje se, da bi se realiziranjem naprijed iznesenih misli i već poduzetih mjera pomoglo daljnjem razvoju društvenog upravljanja u privrednom životu naših mljekara.

U diskusiji je učestvovalo veći broj drugova, koji su uz primjedbe o podnesenom izvještaju iznosili svoja mišljenja. Najviše je bilo govora o otkupu i proizvodnji mlijeka, pa o organizacionim pitanjima, naročito o potrebi da se jače angažiraju zadruge u poslovima oko proizvodnje i otkupa mlijeka na terenu.

Sva ova izlaganja i prijedloge formulirala je komisija za zaključke približno ovako:

1. Mljekare su dužne i nadalje nastojati, da što bolje razviju i unaprijede proizvodnju i organizirani promet mlijeka na svom otkupnom području. Zasad je najvažnije: osigurati koncentriranu stočnu krmu za zimu, davati avanse proizvođačima, održavati stabilne otkupne cijene i organizirati savjetodavnu službu, a pritom tražiti pomoć Poljoprivredne i Trg. komore, Sekretarijata za privredu, banaka i t. d.

2. Otkupne cijene trebalo bi stabilizirati prema ekonomskim cijenama.

3. Postepeno bi trebalo osnivati mljekarske zadruge ili mljekarske ogranke pri zadrugama, kako bi se bolje organizirao otkup i koordinirale mjere za unapređenje stočarstva. Kad se osnuje dovoljan broj terenskih organizacija, treba pri Glav. zadružnom savezu osnovati i odgovarajući mljekarski zadružni savez ili pak potsavez.

4. Sa Stočarskim zadružnim savezom treba Udruženje nastaviti započetu suradnju i zajednički rješavati ne samo sporna pitanja, nego i ona, koja su od općeg interesa za unapređenje mljekarstva.

5. Mljekare, članice Udruženja, trebaju i nadalje zajednički rješavati sva pitanja, a naročito sporna, kao što su: cijene, rejoni i sl. Preradbene mljekare treba da pokažu dovoljno razumijevanja za opskrbu gradova konzumnim mlijekom i da ih pomognu u doba nestašice (Zagreb, Split, Rijeka, Sarajevo).

6. U suradnji sa Stočarskim zadružnim savezom treba organizirati sastanke po sjedištima novih kotara i raspraviti sa zainteresiranim predstavnicima aktualna pitanja mljekarstva na dotičnom području.

7. Nastaviti izobražavati mljekarske kadrove — kako mlađe, tako i starije, služeći se pritom dosadanjim iskustvima s tečajeva za pripremu kvalificiranih radnika. Da se poboljša kvalitet i proširi asortiment mliječnih proizvoda preko tehnološkog odbora, treba poticati inicijativu pojedinih stručnjaka, napose za izradu novih proizvoda.

8. Proširiti instruktazu na terenu, da se izbjegne štetama, koje mogu nastati zbog nestručne prerade mlijeka.

9. Nastaviti proučavati radne odnose i sisteme plaćanja; izmjenjivati informacije između pojedinih poduzeća, uvoditi pravilniju sistematizaciju radnih mjesta i nagrađivati radnike.

10. U najskorije vrijeme razmotriti, može li se osnovati servis, i servisna radionica, što je prijeko potrebno za normalan rad postojećih i osnivanje novih pogona.

11. Kako još nema propisa o prometu mlijekom i mliječnim proizvodima, nastaju velike ekonomske štete po zajednicu, jer se mlijekom loše gospodari. Stoga Udruženje u zajednici s Institutom za mlekarstvo treba poduzeti potrebne mjere, da se donesu odgovarajući propisi, a nadopune i izmijene postojeći zakonski propisi.

12. Treba zatražiti od pravne službe Izvršnog vijeća NRH mjerodavno tumačenje propisa o kvaliteti mlijeka, kakovo se smije staviti na tržište, a po potrebi zatražiti i dozvolu za standardizaciju mlijeka na određenu sadržinu masti.

Dr. Obren M. Pejić, Beograd

O EMULGATORIMA ILI RECEPTIMA ZA TOPLJENJE SIREVA

Odavno su se ljudi trudili da na neki način proizvedu ili konzervišu i sačuvaju sireve, kako bi ih mogli trošiti u doba kad je proizvodnja slabija i kako bi ih mogli čuvati i prenositi u toplije predele. Tako su tokom vremena postale razne vrste t. zv. »kuvanih sireva« koji su se proizvodili u raznim zemljama, pod raznim nazivima, raznog kvaliteta i trajasnosti. Ipak, svi ti kuvani sirevi imali su manji ili t. zv. lokalni značaj.

Došlo se na misao, da se gotovi zreli sirevi tope i da se tako dobije nov proizvod-topljeni ili pasterizovan sir. Mnogobrojni naučnici i praktičari ulagali su silne napore kako bi pronašli najbolji način proizvodnje topljenih sireva visokog kvaliteta i trajasnosti. Radilo se sa puno samopregora i ljubavi u želji da se tržište obogati novim proizvodom a život ljudi učini veseliji i lakši. Uspesi nisu izostali, jer je oko 1911. godine pronađen način topljenja sireva i razrađen metod industrijske proizvodnje novog proizvoda.

Od časa kada je novi način postao industrijski način proizvodnje i mogao da donosi profite onome ko drži proizvodnju, pitanje topljenja sireva počinje da obavlja veo tajanstvenosti, što traje skoro i danas.

Industrija topljenih sireva najpre se razvila u Švicarskoj i SAD i tamo se čuvala kao »tajna«, jer se na taj način izvlačile lepe dobiti kako na domaćem tako i inostranom tržištu. Tajanstvenost je bilo jedno od sredstava zaštite od konkurencije. Tu »tajnu« su »dokučile« neke druge zemlje, pa su opet pokrivajući se velom tajanstvenosti izvlačile profite. Industrijski razvijene zemlje počele su proizvoditi uređaje i mašine za topljenje sireva, prodavati te mašine i, razume se, pored mašina prodavati licence za izradu novog proizvoda. Skoro je bilo obavezno angažovanje stručnjaka za uvođenje novog proizvoda, i to baš iz istih fabrika koje prodaju mašine i uređaje. Ti »stručnjaci« su bili uglavnom službenici ili zastupnici istih firmi, pa se nije moglo očekivati takvo organizovanje proizvodnje topljenih sireva u nekoj drugoj zemlji da bi ta proizvodnja mogla konkurisati zemljama izvoznicama topljenih sireva.

Kod nas su mašine i uređaje za topljenje sireva prodavali Nemci, pa su oni prodavali i licence za sam proces proizvodnje. Njihovi stručnjaci su mahom nove radionice uvodili u pogon. Oni su uglavnom bili veoma bezobzirni i u nasleđe nam ostavili obavljanje velom tajanstvenosti izradu topljenih sireva.